

This project is co-funded by
the European Union

Centre for continuing education by the Faculty of Law at Sofia University
Proiect HUB: How to apply the Union's charter of fundamental rights on Balkans

(JUST-AG-2016-04, Action grants to support European judicial training, Project № 763880)

In collaboration with European public law organization (EPL0), Greece, and the Faculty of Law at Bucharest University, Romania

www.eu-hub.eu

CONSECINȚELE NERESPECTĂRII CARTEI DREPTURILOR
FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE
THE CONSEQUENCES OF THE NON RESPECT OF THE CHARTER

By Vlad Cristian Soare

I. INTRODUCERE

Drepturile fundamentale, ca parte a noțiunii de drepturi ale omului, lato sensu, reprezintă acele drepturi ale cetățenilor care sunt esențiale pentru existența fizică, pentru dezvoltarea materială și intelectuală a acestora, precum și pentru asigurarea participării lor active la conducerea statului.

Altfel spus, drepturile fundamentale sunt acele drepturi subiective ale cetățenilor, esențiale pentru viața, libertatea și demnitatea acestora, indispensabile pentru libera dezvoltare a personalității umane, drepturi stabilite prin Constituție și garantate prin Constituție și legi¹, în spațiul național, și prin tratate și cartă, în plan supranational.

Drepturile și libertățile fundamentale au fost ocrotite și respectate la nivelul autonom al Uniunii Europene începând cu anii 1970, inițial, prin intermediul unui singur instrument de protecție: jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (denumită în continuare „Curtea de la Luxemburg” sau „CJUE”). În acest sens, protecția drepturilor fundamentale s-a dezvoltat treptat începând cu speța germană Stauder², unde, după mai multe ezitări și din necesitatea de a împământeni supremația dreptului Uniunii Europene (UE) raportat la dreptul național, Curtea de la Luxemburg a decis să includă drepturile și libertățile fundamentale în rândul principiilor generale ale dreptului Uniunii a căror respectare este asigurată de către aceasta.

¹ Astfel cum au fost definite de domnul profesor Ioan Muraru

² Hotărârea din 12 noiembrie 1969, *Erich Stauder/Mun. Ulm 01 Sozialamt*, Rec. 1969, p. 419, accesat la 8.10.2019

Mai apoi, cu privire la interpretarea oferită acestor drepturi, aceeași curte a afirmat rolul principal al tratatelor internaționale deja încheiate, pentru ca apoi, în cauza *Rutili*³, să citeze expres art. 8, 9, 10 și 11 ale Convenției europene a drepturilor și libertăților fundamentale (denumită în continuare „Convenția”) precum și art. 2 din Protocolul 4 la aceasta .

Următorul pas a fost îndeplinirea dezideratului politic de a se oferi acestor drepturi o protecție extrapretoriană, protecție care le-ar fi făcut mult mai vizibile în ochii justițiabililor și care s-ar fi putut realiza fie prin adoptarea unui catalog propriu, fie prin aderarea Uniunii Europene la Convenție.

Ratificarea Tratatului de la Lisabona a condus la aplicarea celor două soluții în mod convergent, iar pentru prima dată în istoria dreptului internațional, o organizație sui generis creată în baza unor tratate internaționale va adera la un alt tratat internațional, tratat ce funcționează în interiorul unei alte organizații internaționale – Consiliul Europei.

În ceea ce privește capacitatea UE de a interveni în cazul în care principiile și valorile sale fundamentale au fost încălcate, s-a accentuat, mai ales după căderea zidului Berlinului, dorința de a introduce un anumit mecanism de protecție. Acest deziderat a devenit eficace prin Tratatul de la Amsterdam care a permis suspendarea drepturilor unui stat membru care a încălcat valorile UE în conformitate cu articolul 2 din Tratat. De asemenea, de menționat este și proclamarea la nivel intern, în Uniunea Europeană, a unui set de reglementări cu valoare de principiu în materia drepturilor fundamentale și anume, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii, adoptată la Nisa în anul 2000.

Tratatul de la Nisa a prevăzut de asemenea acest mecanism (articolul 7.1) prin care Consiliul, hotărând cu majoritate, poate identifica o posibilă încălcare și poate face recomandări statului pentru a remedia situația înainte de a lua măsuri împotriva sa, așa cum am arătat mai sus⁴.

În sfârșit, în anul 2014, Comisia Europeană a introdus un mecanism în trei etape pentru identificarea „amenințărilor sistemice” la valorile UE, astfel cum se va arăta în cele ce urmează.

II. MECANISMELE DE PROTECȚIE PRIVIND DREPTURILE FUNDAMENTALE

Tratatele constitutive ale Uniunii au fost modificate pe parcursul anilor, în scopul angajării ferme a UE în ceea ce privește protecția drepturilor fundamentale. Tratatul de la

---

³ Hotărârea din 28 octombrie 1975, *cauza 36/75, Rutili*, Rec. 1975, p. 1219, accesat la 8.10.2019

⁴ *Suspension clause*, Europa glossary, accesat la 8.10.2019

Maastricht conținea trimiteri la Convenția europeană a drepturilor omului și la tradițiile constituționale comune ale statelor membre ca principii generale ale dreptului U.E., iar Tratatul de la Amsterdam a afirmat „principiile” europene pe care se întemeiază U.E. (astfel cum sunt reglementate și în prezent) și a creat o procedură de suspendare a drepturilor prevăzute de tratate în cazurile de încălcări grave și persistente ale drepturilor fundamentale de către un stat membru. Elaborarea Cartei drepturilor fundamentale și intrarea sa în vigoare alături de Tratatul de la Lisabona reprezintă cele mai recente evoluții din cadrul acestui proces de codificare menit să asigure protecția drepturilor fundamentale în U.E.

În planul principiilor directoare în materia drepturilor cetățenești, Uniunea Europeană se întemeiază pe valori precum respectarea demnității umane, libertatea, democrația, egalitatea, statul de drept și respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților, astfel cum se prevede la articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE). Pentru a se asigura respectarea acestor valori, articolul 7 din TUE prevede un mecanism care permite să se stabilească dacă au avut loc încălcări grave și persistente ale valorilor U.E. de către un stat membru și, eventual, să fie sancționate aceste încălcări.

U.E. este, de asemenea, obligată să respecte Carta drepturilor fundamentale, care stabilește drepturile pe care trebuie să le respecte atât Uniunea Europeană, cât și statele membre, atunci când pun în aplicare legislația U.E. În plus, U.E. s-a angajat să adere la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Cu titlu de principiu, scopul reglementărilor unionale în materia drepturilor fundamentale ar trebui să fie ca toți cetățenii să poată beneficia de prevederile cartei. Autoritățile naționale, inclusiv instanțele, au obligația de a pune în aplicare cartă în momentul punerii în aplicare a dreptului U.E. Societatea civilă și apărătorii drepturilor omului joacă un rol esențial în ceea ce privește sensibilizarea cu privire la drepturile prevăzute de cartă și la asigurarea faptului că toți cetățenii pot beneficia în mod efectiv de aceste drepturi. O protecție eficientă a drepturilor fundamentale nu poate exista fără organizații ale societății civile și fără apărători ai drepturilor omului dinamici.

A. Protecția drepturilor fundamentale la nivelul Uniunii Europene

Instituțiile, organele, oficiile și agențiile U.E. trebuie să respecte Convenția Europeană a drepturilor omului, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și Tratatul privind Uniunea Europeană în toate acțiunile lor, iar cazurile de nerespectare pot fi aduse în fața Curții de Justiție a UE

În acest sens, de remarcat este faptul că în instituțiile U.E. s-a dezvoltat în ultimul deceniu o cultură a drepturilor fundamentale. Factorii de decizie politică sunt din ce în ce mai conștienți de importanța garantării faptului că inițiativele lor sunt conforme cu cartă⁵. De la intrarea în vigoare a cartei, U.E. a adoptat o serie de inițiative care promovează și protejează în mod direct drepturile fundamentale ale cetățenilor stipulate în cartă⁶. De asemenea, trimiterile Curții de Justiție a Uniunii Europene la cartă au crescut din 2010. Eforturile trebuie însă să continue în contextul unei agende politice solide a U.E. care să promoveze și să protejeze drepturile fundamentale

1. În ceea ce privește Convenția europeană a drepturilor omului

Convenția europeană a drepturilor omului este principalul instrument de protecție a drepturilor fundamentale în spațiul european, la care au aderat toate statele membre ale Consiliului Europei. Aderarea Comunității Europene la aceasta a părut o soluție logică pentru necesitatea de a lega statele de obligațiile privind drepturile fundamentale.

Cu toate acestea, Curtea de Justiție a constatat în 1996, în avizul său 2/94, că tratatul nu prevede nicio competență a Comunității de a adopta norme privind drepturile omului sau de a încheia convenții internaționale în acest domeniu, ceea ce făcea ca aderarea să fie imposibilă din punct de vedere juridic.

Tratatul de la Lisabona a remediat această situație prin introducerea articolului 6 alineatul (2), care prevede aderarea UE la Convenția europeană a drepturilor omului. Acest lucru înseamnă că UE, așa cum se întâmplă deja cu statele sale membre, se va afla, în ceea ce privește respectarea drepturilor fundamentale, sub controlul unei instanțe juridice externe, și anume Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). Această aderare le permite cetățenilor UE, dar și resortisanților statelor terțe aflați pe teritoriul UE, să conteste direct în fața CEDO, pe baza dispozițiilor convenției, actele juridice adoptate de UE, în același mod în care pot contesta actele juridice adoptate de statele membre ale UE.

2. În ceea ce privește Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

---

⁵ A se vedea Orientările operaționale ale Comisiei din 2011 privind luarea în considerare a drepturilor fundamentale în cadrul evaluărilor de impact și pachetul „O mai bună legiferare” din 2015, care propune integrarea cartei în evaluarea impactului (instrumentul 28). A se vedea, de asemenea, Orientările Consiliului privind verificarea respectării drepturilor fundamentale, Doc. 5377/15 din 20 ianuarie 2015 și posibilitatea Comisiei pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne (LIBE) a Parlamentului European de a prezenta un aviz privind orice dosar legislativ (Regulamentul de procedură al Parlamentului European — articolul 38 din Regulamentul de procedură).

⁶ Prezentate în secțiunea 2.1. „Promovarea și protecția drepturilor fundamentale” din rapoartele anuale ale Comisiei privind aplicarea cartei, disponibile la adresa https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights/application-charter/annual-reports-application-charter_ro.

În paralel cu mecanismul de control „extern” prevăzut prin aderarea CE la Convenția europeană a drepturilor omului pentru a asigura conformitatea legislației și a politicilor cu drepturile fundamentale, era nevoie de un mecanism de control „intern” la nivelul CE, pentru a permite un control judiciar preliminar și autonom din partea CJUE. În acest sens, era necesară existența unei declarații a drepturilor specifice UE, iar în cadrul Consiliului European de la Köln din 1999 s-a decis convocarea unei convenții pentru a se elabora o Cartă a drepturilor fundamentale.

Carta a fost proclamată în mod solemn de Parlament, Consiliu și Comisie, în anul 2000, la Nisa. După ce a fost modificată, a fost proclamată din nou în 2007. Cu toate acestea, numai după adoptarea Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009, Carta a început să aibă efecte directe, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) din TUE, devenind astfel un izvor de drept primar cu caracter obligatoriu.

Deși domeniul de aplicare al Cartei poate fi, pe de o parte, foarte larg, întrucât majoritatea drepturilor pe care le recunoaște sunt acordate „tuturor”, indiferent de naționalitate sau de statut, articolul 51 limitează, pe de altă parte, aplicarea sa la instituțiile și organele UE și, atunci când acționează pentru punerea în aplicare a dreptului UE, la statele membre.

În acest sens, Carta se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul UE. Prin urmare, se pot declanșa proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul cartei numai atunci când se stabilește o legătură suficientă cu dreptul UE⁷. Comisia primește numeroase plângeri în fiecare an cărora nu le poate da curs, deoarece situația nu intră în domeniul de aplicare al dreptului UE. Putem observa că această dispoziție servește la trasarea limitelor dintre domeniul de aplicare al Cartei și cel al constituțiilor naționale și al Convenției europene a drepturilor omului.

3. În ceea ce privește Tratatul privind Uniunea Europeană

Astfel cum am precizat deja, mecanismul de protecție efectivă a valorilor supreme ale Uniunii în domeniul drepturilor fundamentale se regăsește într-un singur articol al tratatului.

Din punct de vedere procedural, articolul 7 din TUE prevede o „etapă preventivă” la alineatul (1), prin care o treime dintre statele membre, Parlamentul European și Comisia au competența de a iniția o procedură prin care Consiliul poate constata, cu o majoritate de patru cincimi, existența unui „risc clar de încălcare gravă” într-un stat membru a valorilor UE proclamate la articolul 2 din TUE, printre care se numără respectarea drepturilor omului, a demnității umane, a libertății și a egalității și a drepturilor persoanelor care aparțin

---

⁷ În 2018, 45% din scrisorile din partea publicului au vizat chestiuni în care UE nu are nicio competență. A se vedea documentul de lucru al serviciilor Comisiei

minorităților. Înainte de a proceda la această constatare, trebuie să aibă loc o audiere a statului membru în cauză, căruii îi pot fi prezentate recomandări, iar PE trebuie să își dea aprobarea cu o majoritate de două treimi din voturile exprimate și cu majoritatea absolută a membrilor care îl compun (articolul 354 al patrulea paragraf din TFUE). Această procedură, care este preventivă, a fost activată recent de Comisie în legătură cu Polonia și de Parlamentul European în legătură cu Ungaria.

La articolul 7 alineatele (2) și (3) din TUE se prevede, în cazul „existenței unei încălcări grave și persistente” a valorilor UE, un „mecanism de sancționare” care poate fi activat de Comisie sau de o treime dintre statele membre (nu de Parlamentul European), după ce statul membru în cauză a fost invitat să își prezinte observațiile. Consiliul European constată existența încălcării în unanimitate, după obținerea aprobării PE cu aceeași majoritate ca cea pentru mecanismul preventiv. Consiliul European poate decide să suspende anumite drepturi care decurg din statutul de membru, inclusiv drepturile de vot în Consiliu, ale statului membru în cauză, de data aceasta cu majoritate calificată. Consiliul poate decide să modifice sau să revoce sancțiunile, tot cu majoritate calificată. Statul membru în cauză nu participă la votul din cadrul Consiliului sau al Consiliului European.

Pentru a elimina decalajul existent între activarea dificilă din punct de vedere politic a procedurilor prevăzute la articolul 7 din TUE (folosite pentru abordarea situațiilor care nu intră în sfera de competență a legislației UE) și procedurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, cu efect limitat (folosite în situații specifice care intră în domeniul de aplicare al legislației UE), Comisia a lansat, în 2014, un „Cadru al UE pentru consolidarea statului de drept”. Cadrul urmărește să asigure protecția eficientă și coerentă a statului de drept, aceasta fiind o condiție prealabilă pentru asigurarea respectării drepturilor fundamentale în situații de amenințare sistemică la adresa lor.

Cadrul precedă și completează articolul 7 din TUE și prevede trei etape: evaluarea Comisiei, și anume un dialog structurat între Comisie și statul membru, urmat, dacă este cazul, de un aviz privind statul de drept, o recomandare a Comisiei privind statul de drept și măsurile subsecvente recomandării, luate de statul membru. Acest cadru a fost aplicat recent pentru prima dată, în cazul Poloniei.

B. Protecția drepturilor fundamentale la nivelul statelor membre

Autoritățile statelor membre, inclusiv instanțele, au obligația de a pune în aplicare cartă în momentul punerii în aplicare a dreptului UE. Societatea civilă și apărătorii drepturilor omului joacă un rol esențial în ceea ce privește sensibilizarea cu privire la drepturile prevăzute

de cartă și la asigurarea faptului că toți cetățenii pot beneficia în mod efectiv de aceste drepturi. O protecție eficientă a drepturilor fundamentale nu poate exista fără organizații ale societății civile și fără apărători ai drepturilor omului dinamici.

În acest sens, organizațiile societății civile active în domeniul drepturilor fundamentale, instituțiile naționale pentru drepturile omului și organismele de promovare a egalității joacă un rol esențial în sensibilizarea publicului cu privire la drepturile prevăzute de cartă și în asigurarea punerii efective în aplicare a acestora în practică. Sprijinirea și protejarea lor este cu atât mai importantă cu cât drepturile fundamentale sunt, după unele statistici, amenințate⁸.

Judecătorii naționali joacă un rol esențial în respectarea drepturilor fundamentale. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene a constatat că instanțele naționale au continuat să facă trimitere la cartă în 2018, în special în următoarele domenii: azil și migrație, protecția datelor și cooperarea judiciară în materie penală⁹.

În **Finlanda**¹⁰, Curtea Supremă Administrativă a remarcat că serviciile de imigrare nu pot solicita solicitanților de azil să furnizeze fotografii sau înregistrări video ale unor acte intime în sprijinul cererii lor de persecuție pe motive de orientare sexuală, deoarece acest lucru ar încălca dreptul la demnitate umană (articolul 1 din cartă) și dreptul la respectarea vieții private (articolul 7 din cartă).

În **Republica Cehă**¹¹, Curtea Supremă Administrativă a statuat că punctul 171 litera (a) din Legea privind reședința resortisanților străini, conform căruia refuzul de a acorda o viză nu poate fi contestat în fața unei instanțe, încalcă articolul 47 din cartă (dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil).

În **Portugalia**¹², Curtea Constituțională a examinat articolul 7 alineatul (3) din Legea nr. 34/2004 privind accesul la justiție, care interzice acordarea de asistență judiciară entităților care își desfășoară activitatea în scopuri lucrative. Curtea Constituțională a declarat dispoziția neconstituțională și a subliniat faptul că dreptul la protecție jurisdicțională efectivă garantat de

---

⁸ A se vedea publicația Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene din mai 2018 privind provocările cu care se confruntă organizațiile societății civile, se poate consulta la adresa: <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/challenges-facing-civil-society-orgs-human-rights-eu>, și contribuția la Colocviul Comisiei privind drepturile fundamentale din 2018, se poate consulta la adresa: <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/colloq-civil-society>.

⁹Raportul Agenției UE privind drepturile fundamentale pentru anul 2019 (FRA, Raportul privind drepturile fundamentale, 2019).

¹⁰Finlanda, Curtea Administrativă Supremă, cauza 3891/4/17, 13 aprilie 2018.

¹¹Republica Cehă, Curtea Administrativă Supremă, cauza 6 Azs 253/2016 - 49, 4 ianuarie 2018.

¹²Portugalia, Curtea Constituțională, cauza 242/2018, 8 mai 2018.

articolul 47 din cartă poate impune acordarea de asistență judiciară persoanelor juridice cu scop lucrativ.

În ceea ce privește evoluția aplicării Cartei la nivelul statelor membre, instanțele naționale fac trimitere la cartă în deciziile lor și solicită tot mai frecvent CJUE să elaboreze orientări¹³. Cu toate acestea, cartă nu este încă utilizată la întregul său potențial și este puțin cunoscută¹⁴. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a UE evidențiază lipsa unor politici naționale care să promoveze sensibilizarea cu privire la cartă și punerea în aplicare a cartei¹⁵.

În ceea ce privește raportul dintre dreptul unional și cel statal, odată ce Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a afirmat principiile efectului direct și supremației dreptului european, dar a refuzat să examineze compatibilitatea hotărârilor cu dreptul național și constituțional al statelor membre (Stork, cauza 1/58; Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft, cauzele conexe 36, 37, 38-59 și 40-59), anumite instanțe naționale au început să își exprime îngrijorarea cu privire la efectele pe care o astfel de jurisprudență le-ar putea avea asupra apărării valorilor constituționale, cum ar fi drepturile fundamentale.

Dacă legislația europeană urma să aibă întâietate chiar și față de dreptul constituțional intern, acest fapt ar fi putut duce la încălcarea drepturilor fundamentale. Pentru a contracara acest risc teoretic, curțile constituționale din Germania și Italia au pronunțat în 1974 fiecare câte o hotărâre în care și-au afirmat competența de a revizui legislația europeană cu scopul de a garanta compatibilitatea acesteia cu drepturile constituționale (Solange I; Frontini). Acest lucru a determinat CJUE să afirme, prin intermediul jurisprudenței sale, principiul respectării drepturilor fundamentale, afirmând că drepturile fundamentale sunt consacrate în principiile generale ale dreptului comunitar protejate de Curte (Stauder, cauza 29-69). Acestea sunt inspirate de tradițiile 1constituționale comune statelor membre (Internationale Handelsgesellschaft, cauza 11-70) și de tratatele internaționale pentru protecția drepturilor

---

¹³A se vedea secțiunea 3.2 de mai sus. De asemenea, a se vedea Recomandările CJUE privind deciziile preliminare adresate instanțelor naționale, JO C 257, 20.7.2018. A se vedea Burgorgue-Larsen, L. (2017), „La Charte des droits fondamentaux saisie par juges en Europe”, Paris, Pedone. A se vedea Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, „Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental rights” (Provocări și oportunități pentru punerea în aplicare a Cartei drepturilor fundamentale), septembrie 2018, se poate consulta la adresa: <https://fra.europa.eu/en/opinion/2018/charter-training>. De asemenea, a se vedea fișele naționale privind aplicarea cartei publicate de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a UE în martie 2018, disponibile la adresa: <https://fra.europa.eu/en/charterpedia/fra-charter-resources>, accesat la 8.10.2019

¹⁴ „Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental rights” (Provocări și oportunități pentru punerea în aplicare a Cartei drepturilor fundamentale), septembrie 2018, se poate consulta la adresa: <https://fra.europa.eu/en/opinion/2018/charter-training>. De asemenea, a se vedea Raportul FRA privind drepturile fundamentale din 2019 referitor la utilizarea cartei în cadrul activității legislative naționale și fișele naționale elaborate de FRA privind aplicarea cartei, op. cit.

¹⁵A se vedea Raportul FRA privind drepturile fundamentale din 2019 referitor la lipsa politicilor naționale care vizează promovarea aplicării cartei.

omului la care statele membre sunt părți (Nold, cauza 4-73), unul dintre acestea fiind Convenția europeană a drepturilor omului (Rutili, cauza 36-75).

C. Protecția drepturilor fundamentale la nivel național

Având în vedere rolul pe care instanțele supreme îl au, la nivel național, în asigurarea respectării drepturilor fundamentale și în sancționarea încălcării acestor drepturi, este necesar să analizăm principalele prevederi în această materie în cadrul normelor statale fundamentale.

La nivel constituțional, Constituția României cuprinde trei articole care prevăd reglementări cu privire la drepturile omului în ceea ce privește raportul dintre dreptul intern și cel suprastatal: art. 11, art. 20 și art. 148.

Din analiza articolelor 11 și 20 desprindem câteva principii constituționale relative la aplicarea normelor de drept internațional în dreptul intern în materia drepturilor omului: (i) angajamentul statului român de a-și îndeplini întocmai și cu bună-credință obligațiile asumate prin convențiile internaționale, (ii) tratatele internaționale ratificate de Parlament au caracter de norme de drept intern pe lângă caracterul lor de norme de drept internațional, (iii) în cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției, (iv) interpretarea și aplicarea dispozițiilor constituționale în materia drepturilor omului se face în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului și cu tratatele în materie la care România este parte și (v) soluționarea unui conflict între un tratat internațional în materia drepturilor omului, la care România este parte, și o lege internă se face în favoarea tratatului internațional.

În materia drepturilor omului, textul constituțional prevede că dispozițiile sale vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și celelalte tratate la care România este parte. Când, însă, dispozițiile tratatelor internaționale sunt mai restrânse decât dispozițiile constituționale, nu vor fi interpretate dispozițiile interne (mai favorabile) în conformitate cu dispozițiile internaționale (mai puțin favorabile). Acest lucru este posibil datorită faptului că tratatele internaționale referitoare la drepturile omului nu conțin decât un standard minim de garanție al drepturilor omului pe care statele trebuie să le respecte fără a putea deroga de la aceste îndatoriri.

Nu în ultimul rând, în cazul unei neconcordanțe cu un act inferior legii (hotărâre de Guvern, alt act administrativ) vor prevala pactele și tratatele internaționale, pentru că ele au prioritate față de lege, implicit față de aceste acte inferioare legii. Legea internă contrară tratatului internațional nu este abrogată de tratat, ci ea devine inaplicabilă. Astfel, în cazul încetării aplicării tratatului internațional, legea internă redevine eficace.

Statuând, cu prilejul unor decizii prin care s-a pronunțat asupra inițiativelor de revizuire a Constituției, asupra raporturilor dintre Constituție și normele dreptului Uniunii Europene, astfel cum rezultă acestea din prevederile art.148 din Constituție, Curtea a reținut și subliniat supremația Constituției asupra întregii ordini juridice naționale. Curtea a observat că actualul text din Constituție dispune în sensul că prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare. În legătură cu noțiunea de „legi interne”, Curtea a făcut o distincție între Constituție și celelalte legi¹⁶, prin analogie cu distincția realizată la nivelul Legii fundamentale prin art.20 alin.(2) teza finală. În raport cu această distincție, rezultă că legiuitorul constituant a stabilit prioritatea normelor Uniunii Europene în raport de legislația infraconstituțională, iar nu și în raport de prevederile Constituției, legea supremă, fundamentală a statului¹⁷.

Cât privește Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Curtea Constituțională a României a identificat temeiul receptării sale în art.148 din Constituție, referitor la integrarea în Uniunea Europeană, iar nu în art. 20, referitor la tratatele internaționale privind drepturile omului. Curtea Constituțională a explicat¹⁸ însă această statuare prin aceea că potrivit art.6 alin. (1) din Tratatul privind Uniunea Europeană, "Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din 7 decembrie 2000, astfel cum a fost adaptată la 12 decembrie 2007, la Strasbourg, care are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor."

Diferențele determinate de această încadrare juridică sunt considerabile, întrucât prevederile art.20 din Constituție impun o interpretare chiar a Constituției în concordanță cu normele din tratatele în materia drepturilor omului la care România este parte și prioritatea acestora din urmă atunci când Constituția nu prevede norme mai favorabile, pe când, în raport de art.148 din Constituție, prevederile Cartei au valoare infraconstituțională, și prioritate doar în raport de prevederile contrare din legile organice și ordinare interne. Curtea Constituțională a mai stabilit că normele din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene sunt, de principiu, aplicabile în controlul de constituționalitate "în măsura în care asigură, garantează și dezvoltă prevederile constituționale în materia drepturilor fundamentale, cu alte cuvinte, în măsura în care nivelul lor de protecție este cel puțin la nivelul normelor constituționale în domeniul drepturilor omului."

---

¹⁶ A se vedea Decizia nr.148 din 16 aprilie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.317 din 12 mai 2003

¹⁷ În același sens Decizia nr.80 din 16 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.246 din 7 aprilie 2014.

¹⁸ A se vedea Decizia nr. 64/2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 86 alin. (6) din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, punctele 30, 31 și urm.

Circumstanțierea realizată de Curte este ”compensată” însă, câtă vreme Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene influențează considerabil jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (obligatorie inclusiv pentru Curtea Constituțională, în temeiul art.20 din Constituție). Așa cum s-a remarcat¹⁹, Curtea Europeană a Drepturilor Omului folosește prevederi ale Cartei pentru a introduce în jurisprudența sa soluții noi, mai adaptate la împrejurări și evoluția societății. Utilizând un exemplu de jurisprudență a instanței de la Strasbourg ce vizează cauza în care Curtea Constituțională a României a decis formularea unei întrebări preliminare la Curtea de Justiție a Uniunii Europene, menționăm Hotărârea din 24 iunie 2010, pronunțată în Cauza Schalk și Kopf împotriva Austriei.

Problema corelației dintre reglementările internaționale și cele interne în materia drepturilor omului este o problemă de actualitate în condițiile în care drepturile omului reprezintă un adevărat fundament al existenței umane într-o societate în care libera dezvoltare a omului și a valorilor sale sunt protejate și garatate de către stat. Drepturile omului sunt aceleași oriunde în lume, de aceea, și reglementarea lor trebuie să se facă într-un cadru juridic uniform care să fie respectat de către toate statele lumii.

---

¹⁹ F.B. Rohmer, *La Charte des droits fondamentaux de l' Union Europeenne dix ans apres sa proclamation*, în *European Yearbook of Human Rights* 2011, pp. 24-30.